

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Documentatiecentrum
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Memorandum 2019-2

De geloofwaardigheidsbeoordeling van asielaanvragen met een LHBTI- of bekeringsmotief

Een inventarisatie van (on)mogelijkheden tot verbetering

J.M.D. Schans
L.E.H.P. van Lierop

Memorandum

De reeks Memorandum omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het WODC is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weergeeft.

Inhoud

Samenvatting – 7

1 Inleiding – 9

- 1.1 Aanleiding onderzoek – 9
- 1.2 Onderzoeksvragen en afbakening – 9
- 1.3 Onderzoeksaanpak – 10
- 1.4 Leeswijzer – 11

2 Totstandkoming van de geloofwaardigheidsbeoordeling: context en knelpunten – 13

- 2.1 De geloofwaardigheidsbeoordeling – 13
- 2.2 Knelpunten geloofwaardigheidsbeoordeling – 13
 - 2.2.1 Het gehoor – 13
 - 2.2.2 De beslissing – 15
- 2.3 Recente veranderingen in de beoordeling van de geloofwaardigheid – 15
- 2.4 Conclusie – 16

3 Inventarisatie van (on) mogelijkheden voor verdere verbeteringen – 19

- 3.1 Internationale vergelijking – 19
- 3.2 Pilots buiten het asieldomain – 20
 - 3.2.1 Aangiftes seksueel geweld – 20
 - 3.2.2 Aangiftes slachtoffers mensenhandel – 20
- 3.3 Artificial Intelligence – 21
 - 3.3.1 IBORDERCTRL – 21
 - 3.3.2 Veripol – 21
- 3.4 Conclusie – 22

4 Conclusie – 23

Summary – 27

Literatuur – 29

Bijlage

- Samenstelling klankbordgroep – 31

Credibility assessment in refugee cases is nearly always a challenge because it requires judging the veracity of a vulnerable person from another country in circumstances in which fraudulent applicants have an incentive to lie and genuine applicants may appear unconvincing.

(Kagan, 2010)

... juist bij bekering en seksuele gerichtheid is die [geloofwaardigheids] beoordeling extra complex omdat het innerlijke aspecten betreft die vaak niet op basis van externe kenmerken of handelingen vastgesteld kunnen worden....

(Tweede Kamer, 2018)

Samenvatting

Het beoordelen van een asielaanvraag waarin LHBTI-gerichtheid of een bekering als motief is aangevoerd is een complexe aangelegenheid, waarbij de beslissing in grote mate berust op de beoordeling van de geloofwaardigheid van de seksuele of religieuze identiteit. Asielaanvragen die samenhangen met de persoonlijke identiteit zijn moeilijk of niet met documenten te staven, en er ontstaat dan ook regelmatig (publiek) debat over asielzoekers die claimen onterecht te zijn afgewezen omdat hun seksuele geaardheid dan wel hun nieuwe geloofsovertuiging niet geloofwaardig geacht werden. Tegelijkertijd is het belangrijk dat oneigenlijke claims, waarbij asielzoekers zich ten onrechte voordoen als LHBTI of bekeerling om verblijfsrecht te krijgen, niet toegewezen worden.

Het onderhavige rapport gaat in op de totstandkoming van de geloofwaardigheidsbeoordeling van asielzaken met een LHBTI- of bekeringsmotief en de bijbehorende knelpunten. Daarnaast wordt er gekeken naar aanknopingspunten voor verbetering van de geloofwaardigheidsbeoordeling, en voorbeelden van pilots en projecten in andere landen of domeinen. Het rapport concludeert dat Nederland al veel *good practices* die uit de (internationale) literatuur naar voren kwamen heeft ingevoerd maar dat nog onduidelijk is of deze in de praktijk allemaal voldoende en structureel gewaarborgd worden.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek

Om in aanmerking te komen voor internationale bescherming in de EU, moeten asielzoekers hard maken dat zij een gegronde angst voor vervolging in hun land van herkomst hebben. De bewijslast voor de claim ligt grotendeels bij de asielzoeker zelf. De geloofwaardigheid van de verklaringen van de asielzoeker is de belangrijkste factor in de beslissing om bescherming al dan niet toe te kennen. Het asielrelaas kan onderbouwd worden met documenten, maar deze zijn niet altijd voorhanden (ACVZ, 2015; Van Veldhuizen, 2017).

Het beoordelen van de geloofwaardigheid van een asielaanvraag op basis van het behoren tot een specifieke sociale groep, -zoals bijvoorbeeld bij lesbische, homo-seksuele, biseksuele, transgender en interseksuele personen, verder LHBTI's in dit rapport-, is nog complexer dan het vaststellen van bijvoorbeeld land van herkomst aangezien het hier gaat om zaken die samenhangen met de persoonlijke identiteit die niet met documenten zijn te staven. Dit geldt ook voor het vaststellen van een veranderde geloofsovertuiging (bekering) (Jansen & Spijkerboer, 2011; Battjes, 2016; Connely, 2014; Gray & McDowall, 2013; Saane, 2016). De beslissing over het al dan niet toekennen van een verblijfsvergunning in deze situaties berust in grote mate op de beoordeling van de geloofwaardigheid van de seksuele of religieuze identiteit.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat er regelmatig (publiek) debat ontstaat over asielzoekers die claimen onterecht te zijn afgewezen omdat hun seksuele geaardheid dan wel hun nieuwe geloofsovertuiging niet geloofwaardig geacht werd. Tegelijkertijd is het voor het draagvlak voor de opvang van vluchtelingen belangrijk dat oneigenlijke claims, waarbij asielzoekers zich ten onrechte voordoen als LHBTI of bekeerling teneinde verblijfsrecht te krijgen, niet toegewezen worden. In deze context is er door Groothuizen c.s. in november 2017 een motie ingediend waarin de regering werd verzocht te onderzoeken of de beoordeling van de geloofwaardigheid van de seksuele of religieuze identiteit van asielzoekers, kon worden verbeterd en hiertoe met voorstellen te komen. In juli 2018 heeft de staatssecretaris in een kamerbrief (Tweede Kamer, 2018) verschillende wijzigingen aangekondigd in de manier waarop de geloofwaardigheidsbeoordeling van LHBTI's en bekeerlingen door de IND plaatsvindt. Deze wijzigingen hebben wat LHBTI's betreft met name betrekking op het verplaatsen van de nadruk in het gehoor van processen van bewustwording en zelfacceptatie naar het boven water halen van het authentieke verhaal van de asielzoeker. Aan het WODC is gevraagd te inventariseren in hoeverre er in de literatuur en in de praktijk nog verdere aanknopingspunten te vinden zijn die tot een verbetering van de beoordeling van asielclaims waarin seksuele geaardheid, genderidentiteit en religieuze identiteit een rol spelen, kunnen leiden.

1.2 Onderzoeksvragen en afbakening

Het onderhavige rapport gaat in op de vraag of er voorbeelden van pilots of projecten in andere domeinen of in andere landen zijn die inzichten kunnen opleveren voor nieuwe manieren van geloofwaardigheidsbeoordelingen van LHBTI's en bekeerlingen. Hieraan voorafgaand wordt kort de context geschetst rondom de

geloofwaardigheidsbeoordeling van asielzaken in het algemeen en van die met betrekking tot LHBTI- en bekeringszaken in het bijzonder. Hierbij worden ook de knelpunten zoals die naar voren zijn gekomen in de afgelopen jaren geïnventariseerd. De volgende onderzoeksvragen worden in het rapport beantwoord:

- 1 Welke knelpunten zijn er rondom de geloofwaardigheidsbeoordeling van asielzaken met een LHBTI- of bekeringsgrond?
- 2 Zijn er aanknopingspunten voor verbetering van de geloofwaardigheidsbeoordeling te vinden in de bredere literatuur? Zijn er voorbeelden van pilots of projecten in andere domeinen of in andere landen die inzichten kunnen opleveren voor nieuwe manieren van geloofwaardigheidsbeoordelingen van LHBTI's en bekeerlingen?

Het rapport betreft een verkenning en inventarisatie op globaal niveau. Dit betekent dat een aantal zaken niet aan bod zullen komen. Zo zal er geen juridische analyse van de wettelijke kaders gegeven worden; dat is elders al gedaan (Jansen, 2018; ACVZ 2016; Kok, 2016; Geertsema, 2016). Ook worden in dit rapport geen cijfers gepresenteerd over aantallen aanvragen, toekenningen en afwijzingen van LHBTI's en bekeerlingen in Nederland. Dit wordt momenteel niet geregistreerd door de IND. Uit dossieronderzoek komt wel naar voren dat in de periode 1 oktober 2015-1 april 2016 in 63% van de onderzochte dossiers de asielaanvragen op grond van LHBTI-motief werden toegewezen (Jansen, 2018).

1.3 Onderzoeksaanpak

Voor de beschrijving van de totstandkoming van de geloofwaardigheidsbeoordeling in asielgehoren waarbij seksuele en religieuze identificatie een rol speelt is gebruikgemaakt van zowel Nederlandstalige wetenschappelijke literatuur als van de openbare werkinstructies van de IND. Op basis van een literatuurverkenning zijn relevante artikelen en proefschriften geselecteerd die betrekking hadden op geloofwaardigheidsbeoordeling in het algemeen en op LHBTI- en bekeringszaken in het bijzonder. Ook de 'grijze' literatuur, bijvoorbeeld rapporten van NGO's en nieuwsberichten, is meegenomen. Tot slot is gebruikgemaakt van relevante beleidsdocumenten op dit terrein.

Om de knelpunten aangaande geloofwaardigheidsbeoordelingen in kaart te brengen is naast de Nederlandse wetenschappelijke literatuur ook de internationale literatuur bestudeerd. Enerzijds betreft het studies die gaan over het asieldomain, anderzijds betreft het onderzoek naar de geloofwaardigheidsbeoordelingen op andere terreinen dan asielverzoeken, bijvoorbeeld binnen de rechtspraak of de forensische psychologie. Op basis van de titels en abstracts van de gevonden studies is vervolgens beoordeeld of zij relevant waren of niet voor dit onderzoek. Van relevante artikelen werd de literatuurlijst gecheckt op nog onbekende literatuur.

Om te inventariseren welke pilots en initiatieven er bekend zijn op het gebied van geloofwaardigheid werd gebruikgemaakt van de informatie van een EMN *query* (EMN, 2017) en een IGC *request for information* (IGC, 2017) over hoe andere Europese landen omgaan met de geloofwaardigheidsbeoordeling in LHBTI- en bekeringszaken. Verder werd met behulp van zoekmachines (Google, web of science, research gate) online gezocht naar voorbeelden van innovatieve ontwikkelingen aangaande geloofwaardigheidsbeoordelingen in zowel Nederland als in andere landen.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt aan de hand van de literatuur de context geschetst rondom de geloofwaardigheidsbeoordeling van asielzaken in het algemeen en van die met betrekking tot LHBTI- en bekeringszaken in het bijzonder. Op basis van de openbare werkinstructies wordt geschetst hoe de geloofwaardigheidsbeoordeling momenteel tot stand komt. Hierbij worden ook de knelpunten zoals die uit de literatuur naar voren zijn gekomen in de afgelopen jaren geïnterpreteerd. In hoofdstuk 3 volgt een inventarisatie van hoe er in andere landen wordt omgegaan met geloofwaardigheidsbeoordelingen van LHBTI- en bekeringszaken en wordt besproken of er in andere domeinen aanknopingspunten zijn te vinden voor manieren waarop de geloofwaardigheidsbeoordeling verbeterd zou kunnen worden. In hoofdstuk 4 worden de conclusies van het rapport gepresenteerd en daaraan verbonden worden suggesties gedaan voor (eventuele) verbeterpunten.

2 Totstandkoming van de geloofwaardigheidsbeoordeling: context en knelpunten

2.1 De geloofwaardigheidsbeoordeling

De geloofwaardigheid van de verklaringen van de asielzoeker is de belangrijkste factor in de beslissing om bescherming al dan niet toe te kennen. Veel wetenschappelijke studies uit binnen- en buitenland plaatsen vraagtekens bij het proces dat leidt tot een oordeel over de geloofwaardigheid (zie ACVZ, 2015; Kok, 2016 voor een uitgebreide beschrijving). De kritische kanttekeningen hebben met name betrekking op de communicatie tijdens het gehoor (Doornbos, 2006; Van Veldhuizen, 2017), de (veronderstelde) werking van het geheugen (Van Veldhuizen, 2017; Cameron, 2010; Cohen, 2002), het menselijk vermogen echte van valse verklaringen te kunnen onderscheiden (Carlucci, et al. 2013.) en op de stereotype assumpties die ten grondslag kunnen liggen aan asielbeslissingen (Herlihy, Gleeson & Turner, 2010).

Over de geloofwaardigheidsbeoordeling van claims over persoonlijke identiteit zoals seksuele identificatie of het aanhangen van een bepaalde religie bestaat al langere tijd discussie. Mede op basis van rapporten en aanbevelingen van belangenorganisaties zijn de laatste jaren in Nederland al veel *good practices* doorgevoerd (FRA, 2017; ILGA Europe, 2014). Zo is er geïnvesteerd in kennisverspreiding en training van gehoor- en beslismedewerkers, en wordt er niet meer van asielzoekers verwacht dat zij hun identiteit in het land van herkomst verborgen kunnen houden. In bekeringszaken is niet meer alleen kennis van de bijbel doorslaggevend. Toch is er nog altijd kritiek op de totstandkoming van de geloofwaardigheidsbeoordeling. Zo zijn belangenorganisaties voor LHBTI's, zoals onder andere het COC, van mening dat seksuele identificatie überhaupt niet door derden beoordeeld kan worden (Jansen, 2018). Ook belangenorganisaties voor bekeerlingen en kerkelijke instanties zijn het niet altijd eens met de uitkomst van geloofwaardigheidsbeoordelingen van bekeringszaken door de IND. Verschillende kerken hebben samen al langere tijd een commissie ingesteld, die de bekeringsverhalen van asielzoekers inhoudelijk beoordeelt. Het oordeel van deze commissie Plaisier kan door de IND meegenomen worden in de geloofwaardigheidsbeoordeling. Echter, in het recente verleden was het niet altijd duidelijk waarom de beslissing van de IND in sommige gevallen afweek van het oordeel van de commissie (of andere deskundigen) (Visscher, 2017). In WI 2018/10 is daarom opgenomen dat wanneer een deskundigenoordeel afwijkt van de IND beslissing (beter) gemotiveerd moet worden hoe de afwijzing tot stand is gekomen.

Hieronder bespreken wij kort de algemene knelpunten bij de geloofwaardigheidsbeoordeling en daarna hoe deze knelpunten specifiek uitpakken in zaken waarbij seksuele of religieuze identificatie een rol speelt.

2.2 Knelpunten geloofwaardigheidsbeoordeling

2.2.1 Het gehoor

Hoe het gehoor verloopt is van groot belang voor de uiteindelijke beslissing over de geloofwaardigheid. Er zijn echter allerlei factoren die een gehoor kunnen beïnvloeden.

den. De manier van vragenstellen door de beslismedewerker kan bijvoorbeeld invloed hebben op het verhaal dat de asielzoeker kan of wil vertellen. Het stellen van open vragen (versus gesloten vragen) geeft asielzoekers bijvoorbeeld meer kans hun verhaal te doen (Doornbos, 2016; Van Veldhuizen, 2017). Naast de rol van de beslismedewerker is ook de rol van de tolk van belang. Hoewel de IND een duidelijke gedragscode voor tolken heeft, waarin beschreven wordt dat een tolk 'niet mag discrimineren op basis van etniciteit, religie, handicaps, geslacht, seksuele oriëntatie of genderidentiteit (waaronder lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgenders) of om welke andere reden dan ook' (gedragscode tolken, 2014) kan juist bij verhalen over religieuze en seksuele identiteit het gebruikmaken van een tolk uit de eigen herkomstgroep problematisch zijn. Een tolk staat misschien negatief tegenover homoseksualiteit of een bekering (afvallige) en al mag deze dat niet laten merken, kan dit toch doorschemeren in bijvoorbeeld lichaamshouding of woordkeuze (Pöllabauer, 2004). Zelfs al heeft een tolk geen negatieve mening over homoseksualiteit of religieuze bekering dan kan de asielzoeker toch minder open zijn uit angst voor verspreiding van zijn verhaal binnen de eigen etnische groep (FRA, 2017).

Een asielrelaas dat coherent is en met veel details verteld wordt, wordt vaak eerder geloofwaardig geacht dan een relaas met weinig details of incoherente verhalen (Van Veldhuizen, 2017). Onderzoek naar de werking van het geheugen laat echter zien dat herinneringen kneedbaar zijn, aan verandering onderhevig kunnen zijn en beïnvloed kunnen zijn door bijvoorbeeld posttraumatische stressstoornissen na traumatische ervaringen waardoor een incoherent verhaal met weinig details niet perse ongeloofwaardig hoeft te zijn. Piwowarczyk et al. (2017) concluderen dat juist bij LHBTI asielzoekers posttraumatische stressstoornissen vaak voorkomen. In hun onderzoek naar de mentale gezondheid van LHBTI asielzoekers in de Verenigde Staten hadden alle respondenten te kampen met depressie of angstgevoelens, die gerelateerd konden worden aan onder andere marteling, arrestatie door de politie of geweld door familie of omwonenden in relatie tot de seksuele identiteit. Verschillende cross-culturele studies wijzen er op dat culturele verschillen grote impact kunnen hebben op hoe iemand overkomt (UNHCR, 2013). Het neerslaan van de ogen kan bijvoorbeeld in de ene cultuur wijzen op oneerlijkheid terwijl het in de andere cultuur een teken van respect kan zijn. Ook zijn er tussen culturen vaak grote verschillen met betrekking tot percepties van plaatsen, tijden en afstanden. Waar in de Westerse wereld een dag eindigt om middernacht, zijn er ook culturen waar de dag eindigt na zonsondergang en de Westerse kalender niet van toepassing is. Zaken die voor beslismedewerkers met een andere culturele achtergrond vaag of inconsistent lijken, kunnen voor de vreemdeling heel normaal zijn. Gehoor- en beslismedewerkers krijgen wel training in interviewtechnieken en cross-culturele verschillen maar er bestaat vrijwel geen onderzoek dat evalueert hoe deze trainingen doorwerken tijdens asielgehoren. Juist bij zaken waar seksuele en religieuze identiteit van belang is kunnen tijdens het gehoor ook (onbewuste) aannames over LHBTI's of bekeerlingen die mogelijk berusten op stereotypen een rol spelen. Zo wijzen verschillende onderzoekers er op dat het lijkt dat bij veel westerse asielautoriteiten de verwachting leeft dat het ontdekken van de eigen homoseksuele gerichtheid in het (vaak homofobe) land van herkomst altijd gepaard gaat met negatieve emoties terwijl dat niet perse het geval hoeft te zijn (Jansen, 2018).

2.2.2 De beslissing

Over het algemeen blijkt uit onderzoek dat het moeilijk is voor professionals om valse getuigenissen te herkennen terwijl zij dit onvermogen zelf vaak niet erkennen (De Zutter et al. 2017). Onderzoek onder politieagenten laat bijvoorbeeld zien dat zij geneigd zijn hun vermogen om leugens te herkennen te overschatten en dat zij – onbewust – beïnvloed worden door uiterlijke en culturele kenmerken van degene die zij beoordelen (Carlucci et al. 2013; Garrido et al, 2004). Assumpties van professionals over wat een kenmerk van een valse getuigenis zou kunnen zijn (incoherent verhaal, zich dingen niet kunnen herinneren, weinig details geven) blijken vaak empirisch niet te kloppen. Er bestaat weinig empirisch onderzoek naar hoe dit uitpakt binnen het asieldomain.

Wel laat grootschalig kwantitatief onderzoek uit de Verenigde Staten zien dat er grote verschillen zijn in de toewijzingspercentages tussen beslismedewerkers, zelfs wanneer er gecontroleerd wordt voor achtergrondvariabelen zoals land van herkomst (Ramji-Nogales et al., 2007). Dossieronderzoek in Nederland bevestigt dit beeld (Mascini, 2002). Hoewel beslismedewerkers in principe dezelfde trainingen krijgen lijken er (grote) verschillen te bestaan tussen interviewvaardigheden en tussen interpretaties van gehoren tussen medewerkers. Intercollegiaal overleg vindt vaak plaats (Kok, 2016) maar is niet verplicht en er zijn geen verdere gegevens voorhanden over hoe vaak of wanneer er verschillend gedacht wordt over de beslissing.

Jansen (2018) schrijft dat in het geval van LHBTI-gerelateerde zaken, beslissingen soms gebaseerd lijken te zijn op wat de ambtenaren zich persoonlijk kunnen voorstellen, op hoe zij denken dat zij zich in een bepaalde situatie zelf zouden gedragen. Ook de ACVZ (2016) wijst op de rol van de individuele beslismedewerker in de geloofwaardigheidsbeoordeling. Zij wijzen er op dat het feit dat iemand een verhaal ongeloofwaardig vindt, nog niet betekent dat het ook ongeloofwaardig is. Psychologisch onderzoek laat zien dat mensen gebeurtenissen die niet in hun eigen referentiekader passen vaak beoordelen als ongeloofwaardig. Juist bij persoonlijke identificaties zoals seksuele identificatie of religieuze openbaringen kunnen er verschillen zijn tussen de *open mindedness* van verschillende gehoor-en beslis medewerkers en is het niet uit te sluiten dat deze verschillen van invloed zijn op de geloofwaardigheidsbeoordeling in deze zaken (Jansen, 2018).

Bovenstaande opsomming van knelpunten geef een beknopt beeld van de complexiteit van de beoordeling van de geloofwaardigheid van een asielrelaas in het algemeen en van de beoordeling van de geloofwaardigheid van seksuele en religieuze identiteit in het bijzonder.

2.3 Recente veranderingen in de beoordeling van de geloofwaardigheid

In juli 2018 heeft de staatssecretaris in een kamerbrief (Tweede Kamer, 2018) verschillende wijzigingen aangekondigd in de manier waarop de geloofwaardigheidsbeoordeling van LHBTI's en bekeerlingen door de IND plaats gaan vinden. Deze wijzigingen zouden enkele van bovenstaande knelpunten kunnen verbeteren. Gerelateerd aan deze kamerbrief zijn op 1 juli 2018 de nieuwe werkinstructies 2018/9 voor de beoordeling van asielaanvragen met een LHBTI-motief en 2018/10 voor asielaanvragen waarbij een bekering als motief wordt aangevoerd van kracht geworden.

Tot de beleidswijzigingen van juli 2018 werden processen van bewustwording en zelfacceptatie centraal gesteld in de werkinstructies van de IND aangaande LHBTI-zaken (Werkinstructie 2015/9). Volgens Jansen (2018) legde de IND hierdoor bij het

beoordelen van de geloofwaardigheid van seksuele gerichtheid teveel nadruk op 'westerse' begrippen en van het uitgangspunt dat iedere LHBTI een goed en psychologisch onderbouwd verhaal kan vertellen over bewustwording en zelfacceptatie, terwijl bij het beschrijven van deze processen veel culturele en individuele kenmerken een rol spelen. In de kamerbrief van 4 juli jl. wordt dan ook aangekondigd dat de nadruk in gehoren niet meer zal liggen op processen van bewustwording en zelfacceptatie maar dat de asielzoeker in de gelegenheid gesteld moet worden zijn persoonlijke ervaringen en betekenisgeving te delen.

De nieuwe werkinstructie 'Horen en beslissen in zaken waarin LHBT-gerichtheid als asielmotief is aangevoerd' (WI 2018/9) geeft aan dat seksuele gerichtheid en genderidentiteit niet te vatten zijn in meetbare criteria. Het zwaartepunt bij de beoordeling van de geloofwaardigheid moet dan ook liggen op de antwoorden op vragen over de eigen ervaringen en persoonlijke beleving van de vreemdeling met betrekking tot zijn seksuele gerichtheid, wat dit voor hem en zijn omgeving heeft betekend, wat de situatie is voor personen met dezelfde gerichtheid in het land van herkomst, en op hoe deze ervaringen in het algemene beeld passen (IND, 2018a). Door open vragen te stellen, door te vragen naar wat bepaalde zaken persoonlijk voor de vreemdeling betekenen, en rekening te houden met de verschillende mate waarin vreemdelingen in staat zijn hun verhaal in woorden uit te drukken, moet de gehoordmedewerker het persoonlijke, authentieke verhaal boven tafel zien te krijgen. Bij het gehoor moet –net als voorheen– rekening worden gehouden met het referentiekader van de vreemdeling (leeftijd, geslacht, cultuur, taal, etc.).

Ook bij een asielverzoek met motief bekering is volgens de nieuwe werkinstructie (WI 2018/10) geen standaard antwoord te geven op de vraag hoe een bekering verloopt en wanneer deze geloofwaardig is. Om de geloofwaardigheid van een asielaanvraag met bekering als asielmotief te kunnen beoordelen wordt er gekeken naar drie elementen: de motieven voor het bekeringsproces, de kennis van het nieuwe geloof en de activiteiten die een persoon onderneemt binnen de nieuwe geloofsovertuiging. De IND toetst hierbij of er sprake is van een geloofwaardige bekering die gebaseerd is op een diepgewortelde innerlijke overtuiging (IND, 2018b).

Verder wordt volgens de nieuwe werkinstructie documentatie die door derden is opgesteld inhoudelijk beoordeeld en zichtbaar meegenomen in het dossier. In aanvulling op hun asielrelaas overleggen LHBTI's en bekeerlingen namelijk regelmatig documentatie van bijvoorbeeld kerkelijke personen of instanties, zoals een doopbewijs of foto's van een doop of bekering, of in het geval van LHBTI'ers brieven van partners of belangenorganisaties. Het was vaak niet duidelijk of en in hoeverre deze documentatie, waaronder ook (niet-seksueel) beeldmateriaal, door de IND werd meegenomen in het oordeel over de geloofwaardigheid. In de nieuwe instructies staat dat documenten en beeldmateriaal worden meegenomen maar dat het gewicht wat hieraan wordt toegekend afhankelijk is van de individuele casus, en het zwaartepunt van de beoordeling blijft de geloofwaardigheid van de verklaring die de vreemdeling kan afleggen.

2.4 Conclusie

De nieuwe werkinstructies lijken op een aantal punten een verbetering van de vorige werkinstructies. Er wordt minder nadruk gelegd op standaard ideeën over hoe een bekering verloopt of hoe seksuele identiteit zich ontwikkelt. Wel zou het

juist door het ontbreken van standaard criteria (nog) moeilijker kunnen worden voor de IND om een beslissing over de geloofwaardigheid te kunnen motiveren. Hoe de wijzigingen in de praktijk uitpakken is echter nog een empirische vraag. Het COC heeft al aangegeven dat naar hun mening de processen van bewustwording en zelf-acceptatie nog vaak een te prominente rol spelen bij de beoordeling van (herhaalde) asielaanvragen met een LHBTI-motief. Er is ook nog geen evaluatie van hoe beslis-medewerkers het werken onder nieuwe instructies ervaren. Meer onderzoek hiernaar zou gewenst zijn.

3 Inventarisatie van (on) mogelijkheden voor verdere verbeteringen

3.1 Internationale vergelijking

In dit hoofdstuk wordt samengevat hoe andere landen dan Nederland omgaan met de beoordeling van de geloofwaardigheid in LHBTI- en bekeringszaken. Ook wordt gerapporteerd of er aanknopingspunten voor verdere verbetering van de geloofwaardigheidsbeoordeling te vinden zijn in de bredere literatuur.

Uit een internationale beleidsvergelijking tussen West-Europese landen bleek dat het toetsingskader en de uitvoeringspraktijk in Nederland voor de recente wijzigingen grotendeels overeenkwam met de werkwijze in andere westerse landen (Inter Governmental Consultations on Migration, Asylum and refugees (IGC), 2017).

Uit de internationale literatuur blijkt verder dat veel landen die asielaanvragen op basis van seksuele of religieuze identiteit moeten beoordelen te maken hebben met dezelfde knelpunten als Nederland (Nagy & Speelman, 2017; Home Office, 2014; Grandin, & Sörberg, 2010). Oost-Europese landen zijn minder ver qua aandacht en erkenning voor de specifieke positie van bekeerlingen en LHBTI's (Sledzinska-Simon & Smiszek, 2013).

Verschillende landen geven aan specifieke gendersensitiviteitstrainingen aan te bieden; initiatieven die ook in Nederland zijn geïnitieerd (Tweede Kamer, 2018).

Er zijn echter geen evaluaties over hoe deze trainingen in de praktijk uitpakken.

Wij hebben geen nieuwe voorbeelden gevonden van pilots in andere landen die de waarheidsbevinding in LHBTI- of bekeringszaken op een geheel andere manier vorm proberen te geven dan hoe deze in Nederland tot stand komt.

Wel zijn er landen die monitoren bij hoeveel asielaanvragen sprake is van een LHBTI-motief. België en Noorwegen doen dit en recent heeft het Verenigd Koninkrijk ook geprobeerd door middel van 'Experimental statistics' te achterhalen om hoeveel zaken het jaarlijks gaat (Home Office, 2017). De cijfers van het Verenigd Koninkrijk geven niet alleen inzicht in het percentage asielzaken tussen juli 2015 en maart 2017 waarin een LHBTI-claim een rol speelde (6% van het totaal), maar ook in verschillende achtergrondkenmerken. Zo wordt duidelijk uit welke landen de meeste LHBTI-gerelateerde verzoeken kwamen (Pakistan en Bangladesh), vanuit welke landen de hoogste proportie LHBTI-aanvragen kwam (Uganda en Iran), hoeveel procent van de aanvragen werd gehonoreerd (25% met grote verschillen tussen landen van herkomst) en het percentage alsnog toegewezen asielverzoeken na beroep per land (het hoogste voor Uganda met 54%) (Home Office, 2017).

Over asielzaken met bekering als motief worden geen (openbare) cijfers bijgehouden in Europa. Hoewel het monitoren van aantallen aanvragen en toekenningen van asielzaken waarin seksuele identiteit of geloofsovertuiging nog niks zegt over de kwaliteit van de geloofwaardigheidsbeoordelingen, is het bijhouden van cijfers een belangrijke eerste stap voor verder onderzoek naar trends en kwaliteitsbeoordelingen. Bovendien verhoogt het geven van aantallen en trends de transparantie over dit onderwerp.

Uit de inventarisatie voor dit onderzoek is niet gebleken dat er onderzoek is dat aanknopingspunten biedt waarmee een verbetering valt te verwachten voor het beoordelen of iemand inderdaad een specifieke seksuele identiteit heeft of een bepaalde religie aanhangt. Ook zijn er geen voorbeelden gevonden van pilots of experimenten die op dit gebied lopen.

Er zijn geen landen die alleen zelfidentificatie als criterium voor de geloofwaardigheid gebruiken (zoals sommige belangenorganisaties voorstellen) en er is dus ook geen onderbouwing of het invoeren van alleen dit criterium zal leiden tot een toename van (oneigenlijke) claims of niet. Voor het meer in het algemeen onderscheiden van echte en valse claims zijn wel enkele onderzoeken en (experimentele) pilots gevonden in andere gebieden dan het asieldomain. Hieronder bespreken wij kort wat hierbij naar voren komt.

3.2 Pilots buiten het asieldomain

3.2.1 Aangiftes seksueel geweld

Ook de politie heeft regelmatig te maken met aangiftes waarbij een geloofwaardigheidsbeoordeling gemaakt moet worden. Een voorbeeld hiervan zijn aangiftes betreffende verkrachting. Valse aangiftes komen voor en het is belangrijk dat deze als zodanig herkend kunnen worden maar zeker als er geen objectief bewijs is om de aangifte te staven kan het moeilijk zijn om valse en echte aangiftes van elkaar te onderscheiden. De Zutter et al. hebben hierom geprobeerd een model te ontwikkelen waarmee valse aangiftes van verkrachting herkend kunnen worden (De Zutter, 2017). Zij gaan er van uit dat valse aangiftes verzonnen zijn, terwijl echte aangiftes gebaseerd zijn op herinneringen en dat er hierdoor verschillen gedetecteerd kunnen worden tussen deze twee vormen. Op basis van politierapporten (N=129) waarin echte en valse aangiften waren opgenomen claimen zij dat hun model een 90% accurate score heeft bij de beoordeling of het om een echte of valse aangifte gaat, hoger dan de score van zedenrechercheurs. De Zutter et al. (2017) geven aan dat de indicatoren die voor het model geïdentificeerd worden niet als een checklist gezien moeten worden.

3.2.2 Aangiftes slachtoffers mensenhandel

In 2013 heeft er een onderzoek plaatsgevonden naar het mogelijk oneigenlijk gebruik van de verblijfsregeling mensenhandel (Klaver et al., 2013). Ook bij een beroep op deze regeling is het moeilijk om echte aangiftes van slachtoffers mensenhandel te onderscheiden van valse aangiftes en hangt het onderscheid in hoge mate af van de beoordeling van de geloofwaardigheid. Respondenten uit de praktijk die in het kader van het onderzoek geïnterviewd werden gaven aan dat het ontbreken van details en een gebrek aan uniciteit criteria waren die mogelijk konden wijzen op een gefabriceerd verhaal. Dit gold ook voor bepaalde vormen van gedrag, zoals wegstijven of weinig emotie tonen bij een heftig verhaal. Tot slot werd ook het pas een beroep doen op de verblijfsregeling mensenhandel wanneer andere verblijfsrechtelijke procedures waren afgesloten gezien als een mogelijke indicator voor een valse aangifte. Verder werden bepaalde patronen geïdentificeerd, bijvoorbeeld dat aanvragers uit West-Afrika minder vaak geloofd werden dan die uit Oost-Europa. Op basis van deze indicatoren (22 in totaal, zie Klaver et al., 2013 voor details), is in het onderzoek geprobeerd om tot een model te komen om valse aangiftes te identificeren. Dit model is getoetst op een aantal dossiers. Hoewel hieruit een aantal indicatoren naar voren kwamen die inderdaad handvatten zouden kunnen bieden bij het beoordelen van de geloofwaardigheid roepen de onderzoekers op tot voorzichtigheid. In gesprekken met betrokken professionals kon voor de gevonden indicatoren ook een andere verklaring gegeven worden. Zo kunnen mensen bijvoorbeeld minder consistent zijn in hun herinneringen door traumatische ervaringen, weinig details geven door wantrouwen tegenover de overheid in het

algemeen en de politie in het bijzonder, en kunnen lichaamshouding en oogcontact beïnvloed worden door culturele verschillen en/of gevoelens van angst en schaamte, knelpunten die ook in hoofdstuk 2 aan de orde gekomen zijn.

3.3 Artificial Intelligence

Artificial intelligence speelt een steeds grotere rol op allerlei terreinen en zo ook op het terrein van grensbewaking en valse aangiftes. Hieronder bespreken wij kort twee pilots op dit gebied.

3.3.1 IBORDERCTRL

Een innovatief Horizon 2020 project, gefinancierd door de EU, test momenteel de mogelijkheden van een systeem dat bij de Europese buitengrens zou kunnen helpen om mensen te herkennen die valse informatie verstrekken over hun visumaanvraag. Het IBORDERCTRL systeem laat mensen online hun paspoort, visum en andere vereiste papieren uploaden en gebruikt dan een webcam waarmee mensen vragen moeten beantwoorden van een virtuele grenswacht. Het systeem beoordeelt via algoritmes het risico op valsheid van de aanvraag mede op basis van de micro-expressies (gezichtsuitdrukkingen) van de geïnterviewde persoon die zouden kunnen aangeven of de reiziger valse informatie geeft. Het systeem wordt momenteel getest in Hongarije, Griekenland en Letland.

In de media riep een bericht over IBORDERCTRL veel negatieve reacties op. Het systeem werd door sommigen gezien als een leugendetector om illegalen op te sporen en er waren veel vragen over de privacy gevoeligheid van het systeem. Volgens de onderzoekers is het systeem niet bedoeld om reizigers de toegang tot de EU te ontfemen, maar helpt het de grensbewaking sneller te beoordelen wie een hoger risicoprofiel heeft. De uiteindelijke beoordeling is aan de grenswachten die daarvoor hun traditionele analysemethoden inzetten.

Behalve ethische bezwaren is er ook discussie over in hoeverre micro-expressies echt valse verklaringen kunnen identificeren. Onderzoek hiernaar is nog experimenteel en het is niet te verwachten dat dit systeem op korte termijn ingezet zou kunnen worden om te helpen bij geloofwaardigheidsbeoordelingen in het asiel-domein. Ontwikkelingen op dit gebied volgen elkaar echter snel op en het is goed om deze te monitoren en alvast na te denken over eventuele toepassingen maar ook over eventuele bezwaren.

3.3.2 Veripol

Valse aangiftes hebben negatieve gevolgen zowel voor individuen als voor het politiesysteem dat capaciteit vrij moet maken voor niet bestaande zaken. Om valse aangiftes bij de politie makkelijker te kunnen herkennen hebben onderzoekers in Spanje, samen met de nationale politie van Spanje, met behulp van taalanalyse en machine learning een tool ontwikkeld die aangeeft of een aangifte vals of echt is (Quijano-Sanchez et al., 2018). De onderzoekers hebben Veripol getest op meer dan 1000 aangiftes en concluderen dat het model een accuratesse van 91% heeft, 15% meer dan agenten zelf konden herkennen op dezelfde dataset. Ook hier geldt dat er discussie is over hoe deze tool exact tot een beslissing komt. Echter, deze discussie is er ook wanneer rechercheurs tot een besluit komen en uit het onderzoek van Quijano-Sanchez et al. blijkt dat rechercheurs significant vaker tot een foute beslissing kwamen.

3.4 Conclusie

Er zijn enkele studies gevonden waarin modellen worden besproken die zouden kunnen assisteren bij het herkennen van valse aangiftes of getuigenissen. Of het ontwikkelen van modellen enig houvast zou kunnen bieden bij de geloofwaardigheidsbeoordeling binnen het asieldomain is onzeker. Onderzoek naar de geloofwaardigheidsbeoordeling van asielzaken met een LHBTI- of bekeringsmotief laat juist zien dat het niet mogelijk en niet wenselijk is gebruik te maken van modellen en checklists juist omdat de persoonlijke identiteit uniek is en modellen die uitgaan van gedeelde ervaringen vaak voortkomen uit westerse ideeën over seksualiteit en religieuze beleving. Of de snelle ontwikkeling van bijvoorbeeld AI een bijdrage kan leveren in het asieldomain in het algemeen is nog niet goed te voorspellen. Hiervoor zou eerst onderzoek gedaan moeten worden naar hoe vaak onechte asielclaims voorkomen, en naar hoe goed de beslismedewerkers zijn in het herkennen van onechte claims. Pas daarna zou gekeken kunnen worden of AI ontwikkeld voor het asieldomain hierin een verbetering zou kunnen opleveren en welke risico's hieraan kleven.

4 Conclusie

Het beoordelen van de geloofwaardigheid van zeer persoonlijke identiteiten gebaseerd op religieuze overtuiging en seksuele voorkeur is bij uitstek een complexe aangelegenheid waarbij het vrijwel onmogelijk is om richtlijnen op te stellen waaraan getoetst zou moeten worden terwijl er juist vanuit zowel de overheid als vanuit de asielzoeker behoefte is aan zulke richtlijnen voor een consistente en transparante beoordeling (Kagan, 2010). Met de recente wijzigingen die in de kamerbrief van 4 juli jl. (Tweede Kamer, 2018) zijn aangekondigd, lijkt Nederland internationaal gezien voorop te lopen wat betreft het loslaten van vooropgestelde modellen of ideeën over hoe het ontdekken van een seksuele of religieuze identiteit verloopt. Het is echter nog onduidelijk hoe de wijzigingen in de praktijk uit gaan pakken. Zowel belangenorganisaties voor LHBTI asielzoekers als voor bekeerlingen hebben recent vragen gesteld aan de staatssecretaris over de strekking en implementatie van de nieuwe werkinstructies (Stichting Gave, open brief juni 2018; COC, brief augustus 2018).

Om te kunnen evalueren of de wijzigingen de geloofwaardigheidsbeoordeling verbeteren is het nodig meer gegevens bij te gaan houden over zowel de aantallen verzoeken als over de motivering van de beslissing. Momenteel wordt in Nederland asielmotief niet geregistreerd. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld België waar het asielmotief door het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) in een geautomatiseerd bestand wordt verwerkt. 'Seksuele oriëntatie en identiteit' is een van de gendergerelateerde asielmotieven die worden geregistreerd in de databank van het CGVS. In het jaarverslag worden aan de hand van deze gegevens tendensen beschreven, zoals het verloop van het aantal dossiers waarin seksuele oriëntatie een rol speelde. Er worden geen individuele gegevens vrijgegeven. Een eerste stap naar meer transparantie in het debat over asielverzoeken op basis van LHBTI-motief of bekering zou kunnen zijn een soortgelijke systematiek te ontwikkelen. Tot op heden houden alleen België en Noorwegen deze cijfers bij voor wat betreft LHBTI-gerelateerde asielclaims. De UK heeft recent geëxperimenteerd met het (achteraf) verzamelen van deze cijfers (Home Office, 2017).

Ook is het van belang om meer systematisch bij te houden wanneer in LHBTI- en bekeringszaken de geloofwaardigheid van een relaas wel of niet voldoende geacht wordt en hoe de verklaringen van derden daarbij een rol spelen. Nu wordt dat vaak kort vermeld door de beslisedewerker (vaak alleen bij een afwijzing) of kwalitatief geïnterpreteerd door onderzoekers door middel van retrospectief dossieronderzoek, maar het meer systematisch bijhouden van indicatoren die leiden tot een beslissing over geloofwaardigheid zou interessante theoretische inzichten kunnen opleveren. Deze inzichten zouden getoetst kunnen worden en tot een meer evidence-based toetsing van de geloofwaardigheid kunnen leiden. Dat zou ook mogelijk bijdragen tot een meer transparante en consistente beslispraktijk en tot het lerend vermogen van de IND als organisatie.

In de nieuwe werkinstructies wordt er minder vastgehouden aan een eenduidig proces waaraan iedere LHBTI asielzoeker zou moeten voldoen. Ook een bekering wordt op verschillende aspecten beoordeeld op geloofwaardigheid. Toch blijven er een aantal knelpunten bestaan. Het is bijvoorbeeld de vraag in hoeverre de nieuwe focus op persoonlijke ervaringen en betekenisgeving waarbij de asielzoeker zoveel mogelijk zijn authentieke verhaal kan vertellen, het werk van de gehoor- en beslisedewerker makkelijker of in ieder geval consistentere en transparanter maakt. Net als bewustwording en zelfacceptatie aan persoonlijke, sociale en culturele kenmerken zijn verbonden, zijn persoonlijke ervaringen en betekenisgeving dit ook.

Er is tot op heden weinig empirisch onderzoek dat zich richt op wat zich precies afspeelt tijdens het proces van de geloofwaardigheidsbeoordeling (Millbank, 2009), en er is geen empirisch bewijs dat de momenteel gehanteerde methode een betrouwbare en valide manier is om legitieme van valse claims te kunnen onderscheiden. Zo concludeert Van Veldhuizen (2017) op basis van haar proefschrift dat de validiteit van het Europese systeem voor het onderzoeken van asielverhalen twijfelachtig is. 'De vragen die doorgaans worden gesteld in asielgehoren lijken eerlijke aanvragers niet te faciliteren in het geven van geloofwaardige verklaringen, noch hinderen zij leugenaars bij hun inspanning om geloofwaardig over te komen' (p. 229). Het zou daarom goed zijn om een systematisch evaluatieonderzoek op te zetten naar de uitwerking van de nieuwe werkinstructies. De kamerbrief geeft hiervoor ook aanknopingspunten. Zo worden er diverse trainingen en pilots aangekondigd op het gebied van de geloofwaardigheidsbeoordeling waarin LHBTI- identiteit en bekering een rol spelen. Voor LHBTI-zaken zal een landelijk netwerk van coördinatoren worden ingesteld (voor bekeringszaken zijn er al coördinatoren op alle aanmeldcentra). Daarnaast wordt binnen het aanmeldcentrum in Den Bosch sinds begin 2018 gewerkt met een pilot waarin een groep medewerkers die meer dan gemiddeld expertise heeft opgebouwd in LHBTI- of bekeringszaken ingezet wordt bij asielverzoeken waarbij op voorhand duidelijk is dat het om een LHBTI- of bekeringszaak gaat. Een goede evaluatie van deze trainingen en pilots kan bijdragen aan een beter inzicht in de eventueel overblijvende knelpunten van de nieuwe werkwijze. Het transparant maken van hoe beslissingen tot stand komen en deze beslissingen in interdisciplinaire teams evalueren zou hier deel van uit kunnen maken. Het proefschrift van Van Veldhuizen (2017) presenteert studies die expliciet focussen op de validiteit van interviewtechnieken in de asielprocedure om het land van herkomst te achterhalen. Ook naar de validiteit van interviewtechnieken waarbij het gaat om persoonlijke identiteit is onderzoek nodig. Niet alleen om huidige vraagtechnieken te valideren, maar ook om obstakels bij het evalueren van verklaringen en ander bewijs te identificeren en om te zoeken naar nieuwe effectieve methoden voor geloofwaardigheidsbeoordelingen.

Uit de literatuur blijkt verder dat juist in zaken waar een LHBTI of bekeringsmotief een rol speelt, de houding van de tolk – die meestal uit het land van herkomst komt – aangaande seksuele gerichtheid en religie een belangrijke rol speelt bij het goed kunnen vertellen van het verhaal van de asielzoeker (Doornbos, 2006). In de Kamerbrief van 4 juli jl. wordt geschreven 'dat er voldoende waarborgen voor een juiste werkwijze van tolken verwerkt zijn in de procedure. Zo dienen tolken zich te houden aan de gedragscode tolken waarin neutraliteit en objectiviteit expliciet worden genoemd. Ook wordt een open en respectvolle houding en een genuanceerde woordkeuze voorgeschreven'. Het zou goed zijn bij een evaluatie van de nieuwe werkinstructies ook de rol van de tolk expliciet mee te nemen en deze bijvoorbeeld in een pilot objectief te laten beoordelen specifiek op het gebied van houding en woordkeuze ten opzichte van seksuele en religieuze identiteit.

Er wordt door belangenorganisaties geregeld gepleit voor het invoeren van het 'vierogenprincipe' waarbij ieder gehoor door twee personen afzonderlijk beoordeeld wordt. In de recente kamerbrief wordt gesteld dat in gevallen waar beslismedewerkers twifelen aan de geloofwaardigheid van een relaas zij ook nu al kunnen overleggen met een collega en dat het consequent invoeren van het vierogenprincipe niet nodig en ook praktisch niet haalbaar is. Toch zou hier wel onderzoek naar gedaan kunnen worden door een pilot waarin het vierogenprincipe wel consequent wordt doorgevoerd te vergelijken met beslissingen op dezelfde dossiers door één persoon. Informatie uit dergelijk experimenteel onderzoek kan inzichten

opleveren voor de (steeds terugkerende) discussie over de toegevoegde waarde van het vierogenprincipe.

Concluderend stellen wij dat Nederland al veel *good practices* heeft ingevoerd met betrekking tot de beoordeling van de geloofwaardigheid van asielverzoeken waarin een LHBTI-motief of een bekering een rol speelt, maar dat nog onduidelijk is of deze in de praktijk allemaal voldoende en structureel gewaarborgd worden. Het COC heeft al aangegeven dat naar hun mening de processen van bewustwording en zelf-acceptatie nog vaak een te prominente rol spelen bij de beoordeling van (herhaalde) asielaanvragen met een LHBTI-motief. Ook is niet bekend hoe hoor- en beslismedewerkers het werken onder nieuwe instructies ervaren. Meer onderzoek hiernaar zou gewenst zijn.

Summary

Assessing credibility in LGBTI and conversion motivated asylum applications

The assessment of asylum applications in which LGBTI orientation or a religious conversion is the motive, is a complex matter where the decision is largely based on the credibility assessment of the sexual or religious identity. Asylum applications that are related to the personal identity are difficult, or even impossible to substantiate with documents, and there is much (public) debate about asylum seekers who claim to have been rejected because their sexual orientation or their conversion was not considered credible. At the same time, it is important that improper claims, whereby asylum seekers pretend to be LGBTI or converted in order to obtain a residence permit, are rejected.

This report examines the establishment of the credibility assessment of asylum cases with an LGBTI or conversion motive and the corresponding bottlenecks. In addition, leads for improving the credibility assessment, and examples of pilots and projects in other countries or domains are examined. Findings show that the Netherlands has implemented most good practices that came forward from the literature, but it is not clear yet whether these good practices can be sufficiently guaranteed throughout the asylum procedure.

Literatuur

- ACVZ (2016). *De geloofwaardigheid gewogen: Een advies over het onderzoeken, integraal beoordelen en toetsen van verklaringen in de asielpcedure*. Den Haag: ACVZ.
- Battjes, H. (2016). Wanneer is een bekering geloofwaardig. *NTKR, Tijdschrift voor Recht en Religie*, 2016(2).
- Cameron, H.E. (2010). Refugee status determinations and the limits of memory. *International Journal of Refugee Law*, 22(4), 469–511.
- Carlucci, M.E., Compo, N.S., & Zimmerman, L. (2013). Lie detection during high-stakes truths and lies. *Legal and Criminological Psychology*, 18, 314–323.
- Connely, E. (2014). *Queer, Beyond a Reasonable Doubt: Refugee Experiences of Passing into Membership of a Particular Social Group*. Londen: UCL Migration Research Unit. Working Papers.
- Doornbos, N. (2006). *Op verhaal komen: Institutionele communicatie in de asielpcedure*. Tilburg: Wolf Legal Publishers.
- EMN (2017). *Asylum claims based on conversion from Islam to another religion*. EMN Ad hoc Query 2017.1146.
- FRA (2017). *Current migration situation in the EU: Lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex asylum seekers*. Wenen: European Union Agency for Fundamental Rights.
- Garrido, E., Masip, J., & Herrero, C. (2004). Police officers' credibility judgments: Accuracy and estimated ability. *International Journal of Psychology*, 39, 254–275.
- Geertsema, K. (2016). Vijf uitspraken van de Afdeling. De nieuwe rechterlijke toetsing asiel. *Asiel- en Migrantenrecht* 2016(5), 230–235.
- Grandin, E., & Sörberg, A.M. (2010). *Unknown people. The vulnerability of sexual and gender identity minorities and The Swedish Migration Board's Country of Origin Information system*. Sweden: Migrationsverket.
- Gray, A., & McDowall, A. (2013). LGBT refugee protection in the UK: from discretion to belief? *Forced Migration Review*, (42), 22.
- Herlihy, J., Gleeson, K., & Turner, S. (2010). What Assumptions about Human Behaviour Underlie Asylum Judgments? *International Journal of Refugee Law* 22(3), 351–366.
- ICIBI (2014). *An Investigation into the Home Office's Handling of Asylum Claims Made on the Grounds of Sexual Orientation*. Londen: ICIBI – Independent Chief Inspector of Borders and Immigration.
- Home Office (2018). *Asylum claims on the basis of sexual orientation*. Londen: Home Office. Experimental Statistics.
- ILGA Europe (2014). *Good practices related to LGTBI asylum applicants*. Elsene, België: ILGA-Europe.
- IND (2015/9) *Horen en beslissen in zaken waarin lhbt-gerichtheid als asielmotief is aangevoerd* Werkinstructie 2015/9. Geraadpleegd van: <http://cmr.jur.ru.nl/cmr/tbv/tbv13/15/wi.2015.09.pdf>
- IND (2018a). *Horen en beslissen in zaken waarin lhbt-gerichtheid als asielmotief is aangevoerd*. Werkinstructie 2018/a. Geraadpleegd van: https://ind.nl/Documents/WI_2018-9.pdf
- IND (2018b). *Bekeerlingen*. Werkinstructie 2018/10. Geraadpleegd van: https://ind.nl/documents/wi_2018-10.pdf
- Jansen, S., & Spijkerboer, T.P. (2011). *Fleeing Homophobia: Asylum claims related to sexual orientation and gender identity in Europe*. Amsterdam: COC Nederland.

- Jansen, S. (2018). *Trots of schaamte: De beoordeling van LHBTI asielaanvragen in Nederland na de arresten xyz en abc*. Amsterdam: COC Nederland.
- Kagan, M. (2010). Refugee Credibility Assessment and the Religious Imposter Problem: A Case Study of Eritrean Pentecostal Claims in Egypt. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 43(5), 1179–1233.
- Klaver, J., Leun, J. van der, & Schreijenberg, A. (2013). *Vooronderzoek oneigenlijk gebruik verblijfsregeling mensenhandel*. Amsterdam: Regioplan beleidsonderzoek.
- Kok, S. (2016). *Bij gebrek aan bewijs: De beoordeling van de geloofwaardigheid van het asielrelaas onder Werkinstructie 2014/10*. Leiden: Universiteit Leiden/VluchtelingenWerk Nederland.
- Millbank, J. (2009). From discretion to disbelief: Recent Trends in Refugee Determinations on the Basis of Sexual Orientation in Australia and the United Kingdom. *International Journal of Human Rights*, 13(2).
- Mascini, P. (2002). Regionale verschillen in uitvoering van asielbeleid. *Sociologische Gids*, 49(3), 292–312.
- Nagy, D., & Speelman, G. (2017). Conversion controlled: Missiological reflections on assessing conversions to Christianity among asylum seekers in the European Union. *Theology*, 120(5), 355–363.
- Piwowarczyk, L., Fernandez, P., & Sharma, A. (2017). Seeking asylum: Challenges faced by the LGB community. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 19(3), 723–732.
- Pöllabauer, S. (2004). Interpreting in asylum hearings: Issues of role, responsibility and power. *Interpreting*, 6(2), 143–180.
- Quijano-Sanchez, L., Liberatore, F., Camacho-Collados, J. Camacho-Collados, M. (2018). Applying automatic text-based detection of deceptive language to police reports: Extracting behavioral patterns from a multi-step classification model to understand how we lie to the Police. *Knowledge-Based Systems*.
<https://doi.org/10.1016/j.knosys.2018.03.010>.
- Ramji-Nogales, J., Schoenholtz, A., & Schrag, P. (2007). Refugee Roulette: Disparities in Asylum Adjudication. *Stanford Law Review* 60, 295–412.
- Saane, J. van (2016). Bent u echt bekeerd? Het toetsen van de betrouwbaarheid van bekeringen van asielzoekers. *NTKR, Tijdschrift voor Recht en Religie*, 2(1), 55–67.
- Sledzinska-Simon, A., & Smiszek, K. (2013). LGBTI asylum claims: the Central and Eastern European perspective. *Forced Migration Review*, 42(1), 16–18.
- Tweede Kamer (2018). De beoordeling van geloofwaardigheid van bekeerlingen en lhbt'i's. *Kamerstukken II* (vergaderjaar 2017–2018), 34 775-VI, nr. 67.
<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2018/07/04/brief-tweede-kamer-de-geloofwaardigheid-van-bekeerlingen-en-lhbt%E2%80%99s/Brief+TK+-+De+beoordeling+van+geloofwaardigheid+van+bekeerlingen+en+lhbt%27s.pdf>
- Veldhuizen, T.S. van (2017). *Where I come from and how I got here: Assessing credibility in asylum cases*. Enschede: Gildeprint Drukkerijen.
<https://doi.org/10.26481/dis.20170922tstv>
- UNHCR (2013). *Beyond Proof. Credibility assessment in EU asylum systems*. Brussel: UNHCR.
- Visscher, M. (2017). *Bekering tot Christus: Aandachtspunten voor de asielbeoordeling van Christenen met een achtergrond in een andere godsdienst of levensovertuiging*. Harderwijk: Stichting Gave.
- Zutter, A. de, Horselenberg, R., Koppen, P.J. van (2017). Detecting the True Nature of Allegations of Rape. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 32(2), 114–127.

<https://www.iborderctrl.eu/> geraadpleegd op 1 februari 2019

Bijlage Samenstelling klankbordgroep

Leden

Tanja van Veldhuizen
Ralph Severijns
Janine Sterkman

Amber Gemmeke

Universiteit Utrecht
Radboud Universiteit
Directie Migratiebeleid, ministerie van Justitie en
Veiligheid
Immigratie- en Naturalisatiedienst, ministerie
van Justitie en Veiligheid